

Мошківська Р. Р.
студентка магістратури
"Управління навчальним закладом"
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: fancof1995@gmail.com

Формування управлінської компетентності у керівників ЗНЗ у процесі професійної діяльності

У статті розглянуто особливості формування управлінської компетентності керівника ЗНЗ, виокремлені головні складові управлінської компетентності керівника ЗНЗ, умови її формування та чинники, які на це впливають. Також здійснено аналіз визначень: компетентність, управлінська компетентність, в тому числі і керівника, надана характеристика особистості керівника ЗНЗ.

Постановка проблеми дослідження. Поступові зміни, які відбуваються в системі загальної середньої освіти України та освіти в цілому вимагають створення нових вимог до управління загальноосвітніми навчальними закладами (ЗНЗ), що в свою чергу, потребує нового рівня сформованості управлінської компетентності у керівників освітніх закладів, а саме керівників ЗНЗ.

Актуальність теми дослідження. Дана проблема є актуальною в наш час, адже знання того, що таке управлінська компетентність керівника ЗНЗ та які умови впливають на її формування в процесі професійної діяльності є необхідною умовою для усвідомлення того, що для цього потрібно і для чого.

Аналіз проведених досліджень з проблеми. У своїх працях поняття управлінської компетентності керівника ЗНЗ розглядали такі дослідники, як Т. М. Сорочан, О. І. Пометун, І. А. Зязюн, Л. І. Даниленко та інші. Кожен з них по своєму трактував поняття "управлінська компетентність керівника ЗНЗ". Так Т. М. Сорочан зазначала, що "управлінська компетентність керівника ЗНЗ" – це єдність психологічної, теоретичної і практичної готовності до управлінської діяльності відповідно до конкретних вимог і завдань; О. І. Пометун визначав це поняття, як результативно-діяльнісну характеристику освіти керівника; І. А. Зязюн – як особливий тип організації знань, що забезпечує можливість прийняття ефективних рішень; Л. І. Даниленко – як інтегральну якість особистості, що має свою структуру, яка дозволяє керівнику у найбільш ефективний

спосіб здійснювати свою діяльність, а також саморозвиток і самовдосконалення як у системі підвищення кваліфікації, так і в процесі самостійної роботи [1].

Метою статті є висвітлення проблеми формування управлінської компетентності у керівників ЗНЗ у процесі власне професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Формування управлінської компетентності у керівника ЗНЗ є важливою умовою його успішної та результативної професійної діяльності. Але перш, ніж починати розглядати поняття управлінської компетентності керівника ЗНЗ та умови її формування, необхідно визначити, що таке компетентність взагалі.

У словнику С. Гончаренка компетентність визначається як "сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію" [2: 149]. Що стосується власне управлінської компетентності керівника, потрібно зазначити, що це є комплексне поняття, яке не можна звести не до здібностей з управління, ні до освіченості у сфері психології управління, ні до особистих якостей особистості, тому що в такому випадку розуміння можливостей виявляється однобічним [3: 435].

У процесі аналізу різних наукових підходів щодо сутності поняття "управлінська компетентність" встановлено, що воно відтворює відпрацьовану досвідом систему знань, умінь, навичок, здібностей, професійно-особистісних якостей, професійних норм і моделей поведінки, а з іншого – є психологічним інструментом впливу на особистісно-професійний розвиток і поведінку [4].

Формування управлінської компетентності досить суттєво відбувається саме в процесі власне безпосередньої професійної діяльності. Професійна діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу передбачає високо кваліфіковане виконання власних професійних обов'язків, що потребує достатньо високого рівня розвитку професійної компетентності, яка складається з управлінської, соціально-педагогічної, соціально-економічної, інноваційної та фасилітативної компетентності.

Управлінська компетентність передбачає наявність професійних знань та практичного досвіду в сфері управління навчальним закладом, організації колективної навчально-виховної, методичної, наукової та суспільної діяльності [5:7-8].

Необхідно також визначити, хто такий безпосередньо керівник ЗНЗ та які функції він виконує. Керівник ЗНЗ – це професіонал, який: досягає високого рівня професійної діяльності; свідомо змінює і розвиває себе в процесі діяльності; вносить індивідуальний внесок у професію; володіє предметними (спеціальними) знаннями і визначеним набором пов'язаних з ними професійних умінь в управлінській сфері [1].

Управлінську компетентність керівника ЗНЗ можна розглядати як системне утворення, що на думку В. К. Мельник визначається сукупністю таких компонентів:

- знання, необхідні для даної спеціальності або посади;
- уміння і навички, необхідні для успішного виконання функціонально-посадових обов'язків;
- професійні, ділові і особистісно значущі якості для більш повної реалізації власних сил, здібностей і можливостей у процесі діяльності;
- загальна культура, необхідна для формування гуманістичного світогляду, духовно-ціннісних орієнтирів, моральних і етичних принципів особистості;
- мотиваційна сфера професійної діяльності [1].

Умовами формування управлінської компетентності керівника ЗНЗ в процесі професійної діяльності можуть стати різні форми прояву його професіоналізму в процесі проведення нарад, конференцій, педагогічних виставок та ін.

Психолого-педагогічними основами формування управлінської (професійної) компетентності визначаються:

- сукупність якостей та властивостей особистості, зумовлених високим рівнем психологічної підготовки;
- високий рівень професійної підготовленості до управлінської діяльності та ефективної взаємодії в процесі роботи в команді з педагогічним колективом, що можна розглядати як систему внутрішніх ресурсів керівника, необхідних для побудови результативної роботи загальноосвітнього навчального закладу [3: 435].

До психологічних особливостей особистості й професійної діяльності, які визначають рівень її управлінської компетентності, відносять уміння створити ефективну управлінську команду; здатність бачити перспективи розвитку своєї діяльності й самому їх визначати; швидке реагування на зміну ситуації; самостійність і винахідливість у прийнятті управлінських рішень; установку на розвиток організації;

творчу активність і здатність до нововведень; рішучість і динамічність у своїх вчинках і думках [6: 259].

Підвищенню рівня управлінської компетентності керівників сприяють групові організаційно-педагогічні форми діяльності: семінари, школа управлінської майстерності, школа молодого директора, творчі об'єднання (клуби) директорів, управлінське консультування, захисти інноваційних проектів, тренінги, презентації управлінського досвіду, аукціони управлінських ідей [4].

Основним критерієм сформованості управлінської (професійної) компетентності можна вважати професійний та особистісний саморозвиток керівника [7].

Висновки. Підводячи підсумки всього вищесказаного потрібно ще раз зазначити, що управлінська компетентність керівника ЗНЗ – це складне структурне утворення, яке складається багатьох структурних компонентів. Певний рівень сформованості управлінської компетентності керівника впливає на його власне професійну (управлінську) діяльність, але в той же час саме в процесі цієї діяльності управлінська компетентність може і формуватись. Для цього керівник повинен володіти певними якостями та рисами особистості, високим рівнем власне професійної підготовки, а також повинен володіти необхідними специфічними ресурсами керівника. Управлінська компетентність керівника ЗНЗ у процесі професійної діяльності може формуватись при проведенні нарад, конференцій, семінарів, презентацій управлінського досвіду та ін.

Список використаних джерел та літератури:

1. Мельник В. К. Модель розвитку управлінської компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / В. К. Мельник // Теорія і методика управління освітою: електронне наук. фах. видання. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/ttmuo/2009_2/09melcsd.pdf
2. Професійна освіта : словник : навч. посібник / [уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
3. Семанчина В. Управлінська компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу / В. Семанчина // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2016. – № 15. – 457 с.

4. Штуль С. Л. Управлінська компетентність керівника сучасної школи [Електронний ресурс] / С. Л. Штуль. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp11/1/Shtul.pdf

5. Управлінська компетентність керівника як одна з умов його успішної професійної діяльності : міні-тренінг. – Коростень, 2016. – 19 с.

6. Попова О. І. Управлінська компетентність як необхідна складова професіоналізму сучасного фахівця / О. І. Попова // Управління в освіті : збірник матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конференції, 14-16 квітня 2011 року. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 376 с.

7. Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора школи : монографія / Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 1990. – 140 с.

Мошковская Р. Р.

Формирование управленческой компетентности у руководителей СУЗ в процессе профессиональной деятельности

В статье рассмотрены особенности формирования управленческой компетентности руководителя СУЗ, выделены главные составляющие управленческой компетентности руководителя СУЗ, условия ее формирования и факторы, которые на это влияют. Также осуществлен анализ определений: компетентность, управленческая компетентность, в том числе и руководителя, предоставлена характеристика личности руководителя СУЗ.

Moshkivska R.

Formation of administrative competence of heads of secondary school in the process of professional activities

In the article the peculiarities of formation of managerial competence of the head of a secondary school, highlighted the main components of managerial competence of the head of the secondary school, the conditions of its formation and factors that affect it. Also the analysis of definitions of competence, managerial competence, includes the head, the characteristic of the personality of the head of the secondary school.